

ROSA MARI ARTZA

Gazteriaren herrigintza

Rosa Mari Artza (Maitane Azurmendi).

ROSA MARI ARTZA (1946-2001)

Rosa Mari Artza 1946ko abuztuaren 30ean jaio zen Arriandi auzoan. Bertako eskolan egin zituen lehen ikasketak, eta lan munduko lehen pausoak ere auzoan eman zituen, paper fabrika. 18 urterekin Baserri Gaztedi, geroago Herri Gaztedi deituko zen erakundean parte hartzen hasi zen, elizaren inguruko mugimenduan. Bizkaiko liberatu kargua jasota, euskalgintza sustatzeko lan eskerga egin zuen gazteen artean.

Gerediaga Elkartean eta ikastolen mugimenduan ere ibili zen. 1970ean Euskaltzaindian hasi zen idazkari lanean, eta 1977an erakundeko liburuen banaketa eta salmenta hartu zituen bere gain. Gaixoaldi baten ondoren hil zen 2001eko otsailaren 25ean.

Sasoi hartako hainbat gutun gordetzen ditu familiak, eta Herri Gaztediko kideengandik jasotako eskutitzek adierazten dute eragin handiko emakumea izan zela. Rosa Marik idatzitako kronika lokal batzuk transkribatuko ditugu ondoren, Anaitasuna aldizkarian publikatu ziren moduan, euskara batuaren bila zalantza askorekin.

HERRIKO KRONIKAK

YURRETA, JAIK¹

Aurtengo jaiak dirala ta, Yurretako gazteak ez dira jai utsetan gelditu. Benetan be pausu jatorra aurrerantz emon dabe. Irailaren 28-an jai ei asiera emon eutseen Kofradia Egunagaz. Yurretako elizatea osotuten daben Kofradiak, honeexek dira: Orozketa, Santa Marina, San Fausto, Oromino, Goiuria eta Yurreta.

Hona hemen jaien egitaraua. Goizeko amar t'erdietan Barandiaran-en Mezea, erriak eta koruak lau abotsetara abestua. Ondoren, sei dantza talderen saioa, bakoitza bere Kofradiaren izenean. Bertsolari ta abeslari saioa Kofradiako seme diranakaz. Gero sokatira txapelketea, eta txorokil ta arrautzopil txapelketea.

Egitarau osoan, Kofradia bakoitzeko errepresentazinoa egon zan. Egun honeri amaiera emoteko, han euki genduzan Bilboko «Oinarriak». Mutil jator honeek, erromeria alai bat bidetu eben. Egun guztian benetako euskal giroa egon zan. Yurretak eta Durangok imigrante asko daukez (erdiak inguru). Jaiak bitarteko bat izan dira, honeei gure berezitasunak adierazoteko.

Baita esanbeharrekoa da, jai eratzaileen artean, kanpotik etorritako batzuek egon dirala, eta benetako ardureaz jaiak eratzten lan egin dabela.

Yurretako jaiak dirala ta, ez dogu oraindino dana azaldu, eta urrengo baten ekingo deusagu.

Zorionak lan egin daben guztiei eta aurrera!

R. M. ARTZA

ARRIANDI²

Azken bolada honetan, Arrianditarrok hauxe entzuten izan dogu: «Zuenak egin dau, mutilak! ez dago zereginik!

Esakera honek gazte talde baten belarriak minez zauritu dituala esango neuke. Orain dala denbora gutxi, Oromiñon Igorretako Kofradien eguna ospatu genduan; eta, Arriandi bertako kofradia bat izanik, jendeak ez ei eban behar dan legez erantzun euren zereginetan.

Baina gauzak aurrerantzean be holan izango diranik ez dot uste, eta hona hemen demostrazino bat: uztailaren 10-ean San Kristobalen eta 18-an Santa Mariñan, jaiak izango dira, santu bakoitzaren ermitatxuan. Hau dala ta, gazteak batu egin gara (22 guztitara), jaiak sasoiz antolatzeke.

1. *Anaitasuna* 175, 1969-09-30.

2. *Anaitasuna*, 189, 1970-05-30.

Lehenengo, igazko diru mugimentuaren barri emon eban diru arduradunak; gero, jaiak aurrera eroateko zuzendaria eta sekretarioa danon akorduz aukeratu ziran; eta azkenez, bakoitzaren iniziatiba ta eritxiak azaldu ziran. Jaietako programa eratuteko, batzarrak amabostero egitea erabagi zan.

Ea ba nagikeria ta ardurabakotasuna menperatzen dogun. Orain esku artean artu dogun arazo hau entrenamentu bat izango da aurrerantzerako, pelotoia galdu eta atzean gelditu ez gaitezan barriro be.

Aurrera mutilak, bakoitza bere arloan.

ARRIANDITARRA

HERRI GAZTEDIAREN BATZARRA³

Erri Gaztediak bere baitan aurrera daroan eginkizuna, hauxe da: aztertu euskal gazteen egoera, karakteristikak eta aspirazinoak, gero euren alderdi guztiak osorik lantzeko.

Urteetan zehar gazteen giroa bizi izan dogu errietan, eta, beste gauza askoren artean, gauza batekin gehienbat ohartu gara: gazteak batasuna behar dabela, euren bidea zabaltzeko eta gaurko munduari erantzun jator bat emoteko.

Aspaldiko urteotan pauso banaka batzuk emon izan ditugu: urte barruan sortzen diran arazoak mahai gainean jarriaz; batzar eta ikastaldietan; lanaldia aurrera ateratzean; gaztedi eta erriaren egoera analizatzean; Elizaren egoera, jokaerak eta dituan kontradizinoak aztertuz, eta abar.

Artuemon honeetan, pozarren adierazoten dot, mugaz harazkoak izan ditugu gure artean. Euren aportazinoa guztiz baliotsua izan da, ekintza alkartu batzuk baseko jendearekin egitea proposatu euskuen eta. Proposamendu hau dala ta, garrantzizko pauso bat emona dogu. Uztailaren 12-an, 85 bat gazte alkartu ginan Gipuzkoako errixka batean: Bizkaitik 32 (autobus batean joan ginan), Nafarroatik 6 edo, Gipuzkoatik 30 bat, eta ipar Euskalerritik 15 bat. Araba aldetik, zoritxarrez, ez genduan lagunik izan. Nortzuk uts egin ote dabe? Eurak ala guk?

Programa erraz bateri jarraiturik, euskal gazteak bizi dituen arazoak aztertu genduzan: giroa, problematika, erri kontzientzia, ekonomia, kultura, eta abar. Girotze on bat lortzeko, bazkalordua eta ostea aukeratu zan. Laguntasunik asko izan genduan horretarako: bertsolari, abeslari, txistulari ta dantzariak. Egun onuragarria benetan.

R. M. A.

³. *Anaitasuna*, 194, 1970-08-30.

ABADIÑOKO SANBLASAK⁴

Abadiñon, joan diren urteetan, ez da jairik egin; baina aurtengo Sanblasetan, gazte talde bat organizadore izan dalarik, aurrera eroan da jai eraketaren ekintza. Taldeko gazteenek partizipazioa eskatu eutsen beste urteetan eratzaile izan direnei, jaiak behinolako beste indar izan eien. Hiru-lau lagunek bakarrik erantzun eutseen. Zer jazo da beste askoren artean? Guztientzat lanik ez? Ala, urte biren barruan zahartu? Abadiñoko gazte batek baino gehiagok ez ote leuskioez itaun honeek egingo, joera hau euki dabenei?

Berton entzutetsu diren idi probak antolatu zituan Udalak hiru egunetan. Baina jaien eratzaileek, jakina, ez dabe parterik hartu honetan, ehun mila pezetatik gorako sarrera egon baita probako egun bakoitzeko. Abadiñoko herriarentzat probaderoa toki aproposa da, besterik ez dabenez gero. Baina ez idi probak bakarrik; beste gauza asko ere egin leitekez urte barruan.

Jaiei azkena emateko, otsailaren 14ean, euskal jaialdi bat antolatu eben gazteek, Txairo, Natxo, Itziar, Txomin Bengoa, Jon Enbeita eta Markina-Etxebarriko antzerki taldearen partizipazioaz. Jakina da, aurren lehenengo saioetariko bat zanez gero, jendea hurrengo baterako gosez atera behar zala, eta ez aspertuta, atera zan legez. Nik hutsune batzuk ikusi nituan, eta neure eritzia ematera noa, ez inor mintzeko asmoarekin, egiten dan kalteaz kontura erazteko baino.

Uste dot, jaialdiaren programa gaizki eratua egoela, probaderoa ez baita leku egokia, antzerkiak egiteko. Programa luzeegia zan, eta gehiago luzatzeko eukera eman jakon. Bertan ikusi nituen talde berezi batzuek, euskal jaialdi batera joan beharrean, hobeto egingo eben, kalean jolastu balira, horretarako giroa ebenez gero. Batez beste, asko gara euskal artistei herrikoitasuna eta Euskal Herriko gorabeheren iragarle izatea eskatzen deutsegunak. Ez ote dauke eurek eskubide eta adorerik, herriari seriotasun pixka bat euki daiala esateko? Ala, euskal festibalak zirkoaren gisan hartu behar ote ditugu? Pentsa pixka bat, bai herriak eta bai kantariak ere.

Egia esan, Abadiñoko probaderoa ez da toki aproposa holako gauzetarako, kondizio akustikoak eta abar ez baitira egokiak. Baina, aurrez esan dogun legez, toki bakarra da, eta konponketa edo berriztatze bat egin behar. Nork egin behar dau? Herriko Udala eta gazteak izan dira jaien antolatzaile. Udalak 12 000 pezeta eman deutsez gazteei, presupostua 35 000 pezeta ingurukoa izan da, eta sarrerek 30 000 pezeta edo utzi ditue. Udalak, berriz, idi probak antolatu ditu. Jakin dodanez, sarrerek 300 000-400 000 pezeta utzi ditue. Gelditu dan diruaz, ba

4. *Anaitasuna*, 207, 1971-03-15.

ote dago asmorik, probaderoa datorren urterako kondizio hobeagotan ipintzeko, utilidade zabalago bat izan daian?

R. MARI ARTZA

EUBAKO JAIALDIA⁵

Maiatzaren 20an, Asentsio egunean, Eubako Pasionistek euskal jai eder bat eratu eben, San Paulo Gurutzekoaren ohoretan. Jendetza haundia bildu zan Euban egun haretan, nahiz eta eguraldiak lagundu ez.

Txistulariak, bertsolariak eta abar izan ziren. Baina jaialdi hori entzutetsuago egin ebana, euskal kanta lehiaketa izan zan. Eta nik Bermeoko albisteen artean aipatzen badot, horrexegatik da. Hain zuzen, euskal kanta lehiaketa hori Lupe Fernández Bilbao Bermeotar neskatillak irabazi eban. Bere hamabi urte zoragarriekin, eta, gaur egun ohi dan legez, kitarraz baliaturik, hainbat lehiakideren artean izan da garaile. Zorionak, Lupe. Bide ederra daukazu aurrean.

5. *Anaitasuna*, 213, 1971-06-15.